

для різних категорій слухачів (майстер-класи, конференції, семінари, лекції, круглі столи тощо), видання та розповсюдження інформаційно-просвітницьких матеріалів (брошури, книги, довідники тощо).

Підвищення рівня фінансової грамотності є невід'ємною складовою освіченості громадян та дієвим інструментом забезпечення фінансової безпеки країни. Так як сьогодні в Україні рівень фінансової грамотності населення ще залишається низьким, тому важливо чітко визначити, які саме верстви населення потребують допомоги в підвищенні рівня фінансової грамотності, інклюзії та якості фінансового життя та тільки тоді вирішувати їх потреби. Все це вказує на актуальність розроблення окремого стратегічного документу щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України, реалізація якого сприятиме формуванню необхідних знань та навичок раціональної та виваженої фінансової поведінки домогосподарств.

Література

1. Шахназарян Г. Э. Финансовая грамотность населения в свете современных тенденций развития образования. *Финансы и кредит*. 2008. №20 (308). С. 51-58.

Тетяна Кізіма, Андрій Кізіма

Тернопільський національний економічний університет

ШАХРАЙСТВО З ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ДОМОГОСПОДАРСТВ: ТИПОЛОГІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

У нинішніх умовах стрімкого розвитку національної економіки все більше урізноманітнюються та модифікуються прояви шахрайських дій, під ризик яких нині потрапляють практично «усі сфери суспільних відносин, починаючи від фінансово-кредитної та страхової і завершуючи зовнішньоекономічною діяльністю та мережею Інтернет»[1, с. 231]. Не є винятком і шахрайство з фінансовими ресурсами домогосподарств. А сучасні аферисти, нерідко прикриваючись вівісками цілком добросовісних компаній (інвестиційні фонди, кредитні спілки, інтернет-магазини, страхові, туристичні компанії, релігійні та благодійні організації тощо), урізноманітнюють свою діяльність цікавими для пересічних громадян атрибутами, закладаючи навіть у назвах таких організацій ідеї швидкого отримання надприбутків («Твій шанс»; «Швидкі гроші»), використання передових технологій бізнесу та приналежності до світових технологічних новацій («Бізнес-капітал», «Еліта-центр»), покровительства міфічних сил чи причетності до релігійних культів («Меркурій», «Гермес», «Церква «Посольство Боже»); міжнародних зв'язків («Golden Circle International»;

«Глобальна система тренінгів»); шляхетних мотивів соціальної допомоги («Оберіг», «Фонд Відродження») тощо[2]).

Відтак надзвичайно важливим і необхідним у сучасних умовах вважаємо проведення типологізації шахрайства з фінансовими ресурсами домогосподарств із групуванням основних його видів за певними ознаками. Оскільки наявні в Україні дослідження шахрайства з фінансовими ресурсами домогосподарств носять, в основному, фрагментарний характер, тому переконані, що насамперед розрізненість переліків і класифікацій цього різновиду шахрайства не дає можливості проводити ефективні заходи щодо запобігання та протидії йому у нинішніх вітчизняних реаліях.

Передусім зазначимо, що під типологізацією шахрайства з фінансовими ресурсами домогосподарств ми розуміємо систематизацію найбільш поширених видів, типів, схем такого шахрайства, що реалізується у різних сферах за допомогою відповідних способів та інструментів.

Безумовно, видів і способів вчинення шахрайства з фінансовими ресурсами домогосподарств сьогодні існує безліч, до того ж вони постійно модернізуються. Тому досить складно згрупувати усіх їх за певними ознаками. Тож, зважаючи на найбільш типові характеристики фінансового шахрайства, пропонуємо серед основних видів шахрайства з фінансовими ресурсами домогосподарств виділяти такі:

1) за сферою реалізації:

- у банківській сфері;
- у сфері кредитних відносин;
- у сфері обігу цінних паперів;
- у сфері страхування;
- на ринку нерухомості;
- на ринку праці;
- в інтернет-просторі;

2) за способом вчинення:

- здійснене шляхом обману чи надання неправдивої інформації;
- здійснене шляхом зловживання довірою або необізнаністю;
- здійснене шляхом зловживання службовим становищем, суттєвим впливом, примусом внаслідок матеріальної чи психологічної залежності, потреби;
- здійснене шляхом невербального впливу (фешенебельний декор офісів, складів, імітація заможності, обсягів бізнесу тощо);

3) за способом реалізації:

- фінансова піраміда;

– інтернет-шахрайство (шахрайства через платіжні системи та банкомати, шахрайські інтернет-аукціони та електронна торгівля, фітінг, вішинг, фармінг, «нігерійські листи», хайп тощо);

– хабарництво та отримання неправомірної вигоди (комерційний підкуп);

– привласнення активів (готівка в національній та іноземній валютах, цінні папери, золото та інші дорогоцінні метали і камені тощо);

– телефонне шахрайство.

Насамкінець зазначимо, що періодичні соціально-економічні кризи, фінансова неграмотність населення та невпевненість у майбутньому спонукають населення брати на себе підвищені ризики. Однак громадянам варто пам'ятати, що легальних офіційних способів отримання надвисоких захмарних прибутків без реалізації шахрайських схем практично не існує. Тож шахраї продовжують цинічно користуватися фінансовою неграмотністю наших співвітчизників, одвічним людським бажанням легкої наживи та законодавчими прогалинами у системі регулювання фінансового ринку.

Проте хочемо акцентувати, що ані прийняття відповідних нормативно-правових актів, ані будь-які економічні реформи не здатні будуть сповна захистити українців від різного роду шахрайських дій, якщо вони самі не прагнуть убезпечити себе і свої родини від різного роду шахрайських посягань.

Література

1. Чернишов Г. М. До питання про визначення фінансового шахрайства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2014. Вип. 26. С. 230-234.
2. Князев С. М. Фінансова піраміда: поняття та криміналістичні ознаки. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ.* 2011. №1. С. 30-37.

Юрій Хамига

Тернопільський національний економічний університет

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВОМУ ШАХРАЙСТВУ В УКРАЇНІ

Явище фінансового шахрайства в Україні, на жаль, різнопланове. Може йтися, наприклад, про картельні змови, про надмірні бонусні виплати топ-менеджерам комерційних компаній, які передбачаються або корпоративними документами (статутом організації, рішенням ради директорів), або трудовими договорами, про шахрайські схеми